

має свої особливості. Таким чином, різноманітні види взаємодії учасників логістичного ланцюжка сприяють оптимізації процесів транспортування вантажів та загальному підвищенню якості логістичних послуг.

Висновки. З урахуванням вищевикладеного можна зробити висновок, що логістичний центр являє собою складну організаційно-економічну структуру, в межах якої відбувається співробітництво та взаємодія між собою логістичних посередників, складських структур транспортних структур та організацій, що надають додаткові послуги. Взаємодія направлена на одержання синергічного ефекту в результаті консолідації широкого спектру послуг, що надаються різними компаніями, які входять до складу ЛЦ.

Виділено такі основні форми співробітництва: неформальні угоди про співробітництво, формальні угоди підприємств за письмовими контрактами, інтеграція, стратегічний союз. Кожна з них має свої недоліки та переваги. Інтеграція, зокрема, може проходити через різноманітні види, такі як, асоціація, консорціум, холдинг, концерн тощо. Вибір форми та виду встановлення ділових відносин компаній з керуючим органом ЛЦ та між собою впливає на якість логістичних послуг, що надаються, та конкурентоспроможність ЛЦ.

У подальших наукових дослідженнях необхідно розглянути сфери доцільного застосування того чи іншого виду взаємодії підприємств в складі ЛЦ з урахуванням правових умов України.

Література

1. Гармаш О. М. Аналіз факторів підвищення ефективності та оптимізації функціонування логістичного центру / О.М. Гармаш // Проблеми подготовки профессиональных кадров по логистике в условиях глобальной конкурентной среды: VI МНПК. – К., 2009. – С. 28-33.
2. Иванов Д. Логистика. Стратегическая кооперация. / Д. Иванов – М. : Вершина, 2006. – 176 с.
3. Винников В.В. Логистика на водном транспорте. / В.В. Винников, Е.Д. Быкова, С.В. Винников – О. : ВД «Феникс», 2004. – 222 с.
4. Крикавський Є. Логістика. / Є Крикавський – Л. : ВД «Львівська політехніка», 2004. – 447 с.
5. Заєць О. Світовий досвід створення логістичних центрів / О. Заєць // Проблеми подготовки профессиональных кадров по логистике в условиях глобальной конкурентной среды: VI МНПК. – К., 2009. – С. 82-85.

Надійшла 20.08.2010

УДК 338.246(477)

О. Ф. ЯРЕМЕНКО

Хмельницький національний університет

ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

З'ясовано сутність поняття «міжнародна економічна безпека підприємства». Визначено фактори та складові міжнародної складової економічної безпеки та запропоновано методику її оцінки.

Essence of concept is found out international economic security of enterprise. Factors and constituents of international constituent of economic security are certain and the methods of her estimation are offered.

Ключові слова: економічна безпека, оцінка, фактори, міжнародна складова.

Вступ. Активізація процесів інтернаціоналізації та глобалізації світової економіки призводить до наростання відкритості національних економік, загальної лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків і сприяє залученню національних підприємств до глобальної світогосподарської системи.

Для підприємств це, з однієї сторони, розширення можливостей доступу на зовнішні ринки, збільшення прибутковості, ефективності діяльності, а з іншої – можливість виникнення загрозливих та небезпечних ситуацій. Це обумовлює необхідність врахування багатосторонніх аспектів зовнішньоекономічної діяльності підприємства, формування ефективної системи управління нею.

При реалізації зовнішньоекономічної діяльності важливим елементом сталої діяльності підприємства є управління економічною безпекою, тобто вироблення управлінських впливів на основі економічних теорій і встановлення критеріїв ефективності діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми, що пов'язані із формуванням та забезпеченням системи економічної безпеки, досліджуються у працях О.І. Барановського, З.С. Варналія, Я.А. Жаліла, А.І. Сухорукова, В.А. Ліпкана, В.В. Микитенко, В.М. Нижника та ін.

Однак, значна увага в наукових працях приділяється міжнародній безпеці на макрорівні, а питання побудови системи управління та діагностики факторів, які визначають стан і рівень міжнародної складової економічної безпеки підприємства, розглянути недостатньо.

Використання системного підходу при дослідженні питань економічної безпеки у зовнішньоекономічному середовищі дозволяє визначити певні підсистеми і дослідити об'єкт як комплекс

підсистем з певними внутрішніми та зовнішніми зв'язками. В даному випадку під системою управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства будемо розуміти комплекс міжнародних умов, за яких підприємству забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію розвитку, не зазнаючи зовнішнього тиску і розраховуючи на невтручання, розуміння та взаємоприйнятну і взаємовигідну співпрацю з боку інших держав та суб'єктів господарювання.

Підприємствам, що орієнтовані на міжнародні ринки, слід враховувати вплив динамічної світової економіки та проводити ретельний аналіз середовища міжнародного підприємництва з метою вибору привабливих для ведення міжнародної підприємницької діяльності ринків. За таких умов для проникнення підприємств на міжнародні ринки особливої актуальності набувають питання оцінювання їх привабливості, безпечності, які вимагають врахування особливостей міжнародного середовища підприємництва.

Поняття привабливості міжнародного товарного ринку, зазвичай, вживається у контексті оцінювання та вибору міжнародних ринків для здійснення підприємницької діяльності і пов'язується з аналізом впливу зовнішніх факторів ринкового середовища на діяльність підприємства, яке виходить на ці ринки [1]. Поняття привабливості ринку безпосередньо пов'язане із рівнем загроз та небезпек, які можуть виникнути на ньому. Саме тому перед підприємствами постає завдання оцінки рівня економічної безпеки на міжнародному ринку.

Процес побудови системи оцінки міжнародної складової економічної безпеки підприємства може складатись із певної кількості етапів:

- 1) попередня оцінка зовнішнього ринку, на якому функціонує підприємство;
- 2) визначення переліку загроз і небезпек у зовнішньоекономічному середовищі;
- 3) ранжування загроз та небезпек (визначення ймовірності настання);
- 4) визначення стратегії, що сприяє зменшенню небезпек або уникненню загроз у кожному конкретному випадку.

Під час визначення переліку загроз, що виникають у зовнішньому середовищі, потрібно розглядати сукупність показників розвитку ринку на якому функціонує підприємство, включаючи мегарівень, макрорівень, мезорівень та макрорівень. Розглядаючи безпечність міжнародного ринку на мегарівні, необхідно враховувати глобальний характер світогосподарського простору та оцінювати глобально-економічні чинники: стан розвитку світової економіки, міжнародних факторних ринків, рівень транснаціоналізації та регіональної інтеграції, фактори наднаціонального, міждержавного регулювання міжнародних економічних відносин. Розглядаючи безпечність міжнародного ринку на макрорівні необхідно звертати увагу на зовнішнє середовище міжнародного ринку, ступінь привабливості для підприємства країни в цілому, факторів її ринкового середовища за такими групами чинників, як політико-правові, економічні, соціокультурні, науково-технічні, демографічні, природно-географічні фактори. Безпечність міжнародного ринку варто розглядати за показниками на мезорівні – рівні окремої галузі, оскільки висока привабливість підприємницького середовища країни та позитивна динаміка її ринкових факторів ще не означатиме достатнього рівня розвитку та привабливості галузевого ринку даної країни та безпечного функціонування. До системи показників, які оцінюють рівень безпеки міжнародного ринку на мезорівні, можна включити такі показники, як ємність галузевого ринку, темп зростання галузевого ринку, тривалість життєвого циклу товару на ринку, технологічні вимоги, рівень конкуренції, вхідні та вихідні бар'єри на ринку, сезонні та циклічні коливання.

Для аналізу стану міжнародної складової безпеки на мікрорівні пропонуємо розглядати чинники, які впливають на діяльність підприємства на зовнішньому ринку – потенційні ринкові загрози чи можливості – та аналізувати окремо загальний рівень потенційних ринкових загроз і потенційних ринкових можливостей у разі проникнення на даний ринок, перелік яких наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація загроз і небезпек зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Чинники	Загроза (небезпека)
Соціально-культурні	неправильне розуміння уподобань закордонних споживачів, пропозиція непривабливої продукції; незнайома культура ведення бізнесу, відсутність навичок ефективного спілкування з місцевими представниками; незнання правил регулювання бізнесу за кордоном, непередбачені витрати; зниження рівня доходів населення; помилки неврахування тенденцій: зміни структури населення, національних традицій, морального стану суспільства тощо
Політичні	вимоги уряду до іноземних фірм, бюрократична тяганина; уряд може висувати до іноземних компаній такі вимоги: заснування спільних підприємств з національними компаніями; набір місцевих працівників; передача технологій місцевим діловим партнерам; митні та інші торговельні бар'єри: високий рівень мита на продукти, що імпортуються; уповільнення процесів затвердження важливих документів; вимоги вартісних змін товару; уповільнення проходження товарів через митницю; зміни торговельного законодавства, валютних курсів, загроза державного перевороту, експропріації власності іноземних фірм, націоналізації, обмеження повернення прибутків іноземних компаній;

Чинники	Загроза (небезпека)
	<p>корупція: в деяких країнах сприяння чиновників забезпечується виключно за допомогою хабарів; технологічне піратство: іноземні менеджери компанії, яка організувала виробництво за кордоном, можуть стати через деякий час її конкурентами; високі витрати виробництва і необхідність адаптації комунікаційних засобів; загрози невиконання зобов'язань постачальниками, затримки або відмова в оплаті наданих послуг або товарів; ціновий та валютний ризики</p>
Загальноекономічні	<p>нестабільність економічних процесів в країнах світового співтовариства; недостатня кількість інформації про стан економіки країн світу; криза або нестабільна економічна ситуація у країні перебування; фінансові умови (інфляція, зміна курсу валют); зміни в оподаткуванні; валютні обмеження на експорт-імпорт; зміни відсоткової ставки по кредитах; високий рівень конкуренції на ринку</p>
Міжпартнерські	<p>банкрутство контрагентів; неправильний вибір партнера; помилки у виборі виконавців зовнішньоекономічної діяльності; відсутність контролю при укладанні контракту; зрив поставок товарів та послуг; несумлінність партнера</p>
Внутрішньофірмові	<p>дефіцит менеджерів з досвідом міжнародної діяльності; неправильна модель управління ЗЕД; фактори ризику, що впливають на uszkodження матеріальних цінностей ушкодження та втрата матеріальних цінностей; транспортні втрати, загрози</p>

Усю сукупність чинників, що впливають на стан міжнародної економічної безпеки підприємства, можна поділити на кількісні та якісні. Інформацію щодо кількісних факторів можна отримати з офіційних статистичних джерел, національної статистики, зовнішньоторговельної статистики. Інформацію щодо якісних чинників отримати складніше, вони потребують ретельного аналізу кон'юнктурної інформації, вторинних джерел. На наш погляд, найефективнішим засобом оцінки якісних факторів є експертні опитування та отримання узагальненої їх бальної оцінки.

Можна запропонувати наступну форму оцінки чинників, які впливають на рівень міжнародної економічної безпеки суб'єкту господарювання (табл. 2).

Таблиця 2

Форма оцінки міжнародної складової економічної безпеки підприємства

Фактор міжнародних загроз	Коефіцієнт вагомості, a_i , (0...1)	Ймовірність реалізації фактора, v_i , (0...1)	Бальна оцінка фактора, c_i , (0...10)	Загальна оцінка впливу фактора, $I_i = a_i \times b_i \times c_i$
1				
2				
...				
n				
Загальна оцінка впливу сукупності факторів				$\sum_{i=1}^n I_i$

Отже, таке оцінювання необхідно проводити для ринку кожної країни, яка відібрана. Чим вищим буде значення показника, тим більш безпечним є ринок.

Висновки. Така методика дає можливість для всебічного аналізу широкого кола показників, які характеризують не лише певний ринок, а й економічні, політико-правові та соціально-культурні процеси, що відбуваються у досліджуваних країнах і визначатимуть успіх підприємства на цьому ринку. Аналізуючи отримані значення ринків країн, можна прийняти рішення щодо ступеня їх привабливості для підприємства та обґрунтувати їх стратегію проникнення підприємства на дані ринки.

Література

1. Азарян Е. М. Международный маркетинг / Азарян Е.М. – К. : Студцентр, 1998. — 200 с.
2. Сухоруков А.І. Врахування динамічних зв'язків у системах економічної безпеки / Сухоруков А.І. // Стратегічна панорама. – 2009. – № 2. – С. 115-146.
3. Економічна безпека : [навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія]. – К. : Знання, 2009. – 647 с.

Надійшла 20.08.2010